Een vaste waarde in winterverblijven: de watervleermuis *(Myotis daubentoni)*.
De watervleermuis is al jaren (sinds eind jaren '80) de meest getelde vleermuis in winterverblijven in Nederland. De aantallen schommelen de laatste jaren tussen de 6.000 tot 8.000 getelde individuen. Landelijk is sprake van een toename sinds 1986, maar op provinciaal niveau zijn er de nodige verschillen te ontdekken. Voor deze Telganger zijn de indexen van de afgelopen jaren per provincie op een rij gezet en is in wat meer detail gekeken naar de ontwikkelingen. Het is geen uitputtende analyse, dus de resultaten moeten met enige terughoudendheid worden geïnterpreteerd en bekeken. Desalniettemin zijn er wel enkele duidelijke trends zichtbaar.

Data analyse
De gegevens worden hieronder per provincie gepresenteerd, waarbij in de figuren diverse provincies bij elkaar zijn gezet. De provincies verschillen natuurlijk qua landschap, geografie, grootte, maar ook in de aantallen objecten met watervleermuizen (wat weer samenhangt met het aantal winterverblijven in een provincie). In de onderstaande figuren zijn de 'kust-provincies' bij elkaar genomen (Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Holland). Deze provincies worden gekenmerkt door de grote aantallen bunkers en bunkercomplexen in de duinen. Verder zijn de provincie Utrecht en Gelderland samen genomen, waarbij de forten en andere militaire objecten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie belangrijke winterverblijven zijn en waar ook de vele winterverblijven op en rond de Veluwe van belang zijn. Zuid-Nederland wordt vertegenwoordigd door Noord-Brabant en Limburg (inclusief de mergelgroeven). In de 'noordelijke provincies' Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel worden zo weinig watervleermuizen geteld, dat over de trends en aantal niets te zeggen valt. De watervleermuis is in deze provincies met enkele tientallen individuen aanwezig in een beperkt aantal objecten.

Zuid Nederland
Een blik op de trends in Limburg en Noord-Brabant

(figuur 20) laat zien dat de watervleermuis in Noord-Brabant sinds 1986 fors is toegenomen, terwijl in Limburg sprake is van een lichte afname. Limburg is daarmee de enige provincie die een duidelijk (licht) dalende trend van de watervleermuis laat zien. Over de oorzaak daarvan is het speculeren. Mogelijk dat de trend in Limburg achterblijft doordat watervleermuizen niet meer naar de mergelgroeves vliegen om te overwinteren. Het kan goed dat tegenwoordig regionaal/provinciaal zoveel geschikte

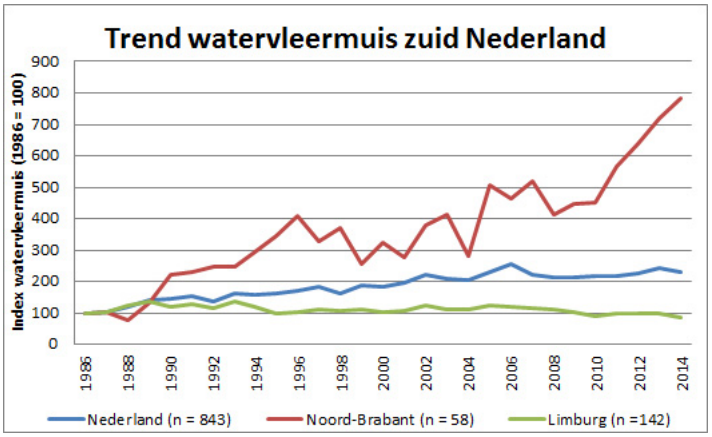

Figuur 20: Trend van de watervleermuis in de provincies Brabant en Limburg met Nederland als referentie.

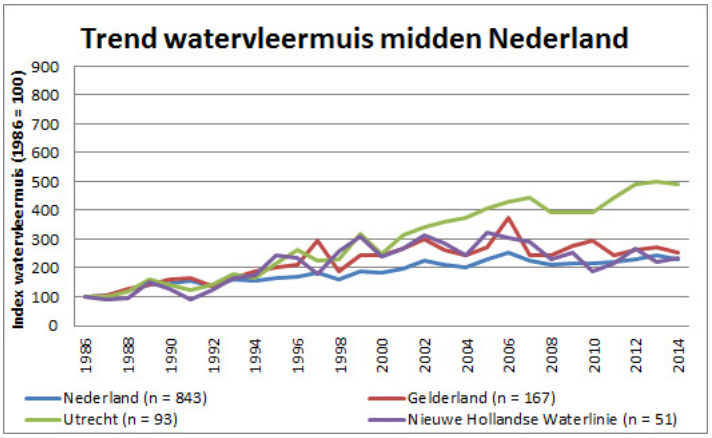

Figuur 21: Trend van de watervleermuis in de provincies Utrecht, Gelderland en de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) met Nederland als referentie.

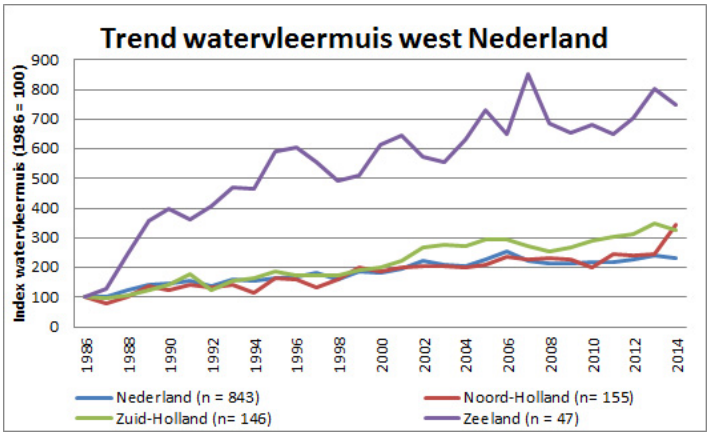

Figuur 22: Trend van de watervleermuis in de provincies Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Holland met Nederland als referentie.

objecten aanwezig zijn, dat regionaal/provinciaal overwinteren ook een goede strategie is geworden.

Midden Nederland

Ook in Midden-Nederland (figuur 21) zijn er opvallende trends. De trend van de provincie Gelderland komt min of meer overeen met de trend in de objecten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW). Helaas is de trend van zowel Gelderland als de Nieuwe Hollandse Waterlinie de afgelopen 15 jaar negatief aan het worden. Vooralsnog is de populatie stabiel, maar het is de moeite waard om de watervleermuis in Gelderland en in de NHW beter in de gaten te houden. Deze zorgelijke ontwikkeling zou te maken kunnen hebben met de vele herbestemmingen en restauraties van forten die onderdeel uitmaken van de NHW. Gelukkig zijn er ook positieve uitzonderingen, zoals de restauratie van Fort bij Vechten waar de aantallen watervleermuizen nog steeds toenemen.
Opvallend is dat de watervleermuis in de provincie Utrecht wel een positieve trend laat zien, terwijl de objecten van de NHW ook voor een groot deel in Utrecht liggen. Naar verluidt wordt de trend in Utrecht positief beïnvloed door inrichting van overwinteringsobjecten op Soesterberg. Voorwaar een mooi succes of worden daarmee watervleermuizen van de NHW aangelokt?

De bunkers in de duinen van West-Nederland

In de westelijke provincies, Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Holland vormen de bunkers in de duinstreek hele belangrijke overwinteringslocaties (figuur 22). De watervleermuis in Noord- en Zuid-Holland volgt netjes de landelijke trend. De trend in Zeeland laat wat meer schommelingen zien, maar volgt sinds begin jaren negentig eveneens netjes de landelijke trend.

Eindconclusie

In veel provincies vormen de watervleermuizen een vaste waarde en worden al jarenlang steeds meer individuen geteld. Opvallend is dat in Limburg de aantallen teruglopen, net als overigens het aantal groeves wat geteld kan worden. Meer aandacht voor de watervleermuis en het niet meer kunnen tellen van groeves is dringend gewenst. Het is ook mogelijk dat het aanpassen van met name bunkers leidt tot meer lokaal overwinterende individuen, zoals bijvoorbeeld bekend is van de meervleermuis, waardoor de 'traditionele' winterverblijven minder worden gebruikt. Door het ontbreken van onderzoek is dat helaas (nog) niet te onderbouwen. Wie pakt deze handschoen op?

Het NEM Vleermuis Wintertellingen team:
Maurice La Haye, Wesley Overman, Neeltje Huizenga, Martijn van Oene en Tom van der Meij (CBS)